Tweet 1 | Mi place 42 | Share | +1 6

Poza 1 din 3

„Campanile dirijate distrug libertatea presei" - interviu cu jurnalistul Petre M. IANCU

Înainte de Revoluţie, a lucrat ca redactor la Studiourile Salva. A crescut şi s-a format în cultura română. Deşi nu avea nici un gînd de plecare, în ziua cînd un bun prieten al tatălui său a fost arestat de Securitate (este vorba despre Gheorghe Babu Ursu), şi-a dat seama că este prea slabă la gură **pentru a putea rezista într-o România comunistă şi, mai ales, pentru a-şi putea crege copilul în condiţiile dictaturii barbare care domnea atunci într-o** *„România a frigului, a foamei şi a fricii". Ajuns în Germania, la sfîrşitul anilor '80, angajat imediat la* Deutsche Welle, *lucrînd mai apoi şi la postul de radio Europa liberă, colaborînd şi cu alte ziare locale sau străine, cunoscutul jurnalist* **Petre M. Iancu** *mărturisepte că a învăţat meseria „încetul cu încetul", pornind pe acest drum cu două gînduri: să nu-i uite pe oamenii pe care îi lăsase suferind în ţară şi să nu uite niciodată de unde a plecat.*

Sînteţi jurnalist de mai bine de 25 de ani, la una dintre cele mai prestigioase instituţii de presă din lume: Deutsche Welle. *Cunoaşteţi însă şi aţi urmărit, în toată această perioadă, parcursul presei din România. Cîţi paşi credeţi că au fost făcuţi de la aparatul de propagandă care era jurnalismul în perioada comunistă la presa liberă de azi?*

Cred că, din păcate, nici la ora actuală în România nu se poate vorbi despre existenţa unei reale prese libere. În primul rînd, trebuie să înţelegem ce defineşte acest concept, căci libertatea presei nu e doar un drept consfinţit internaţional, ci un drept care trebuie realizat, care trebuie să se impună inclusiv prin mijloace tehnice şi instituţionale. Fără aceste mijloace, libertatea presei poate fi doar pe hîrtie. Libertatea presei vizează în primul rînd libertatea jurnaliştilor de a-şi exercita meseria, de a culege şi de a difuza informaţii adevărate. Apoi vorbim despre libertatea de exprimare şi libertatea de opinie. Aceste libertăţi sînt drepturi de bază într-o democraţie.

Şi, cu toate că libertatea presei a făcut paşi enormi în ultimii ani - chiar şi acest interviu atestă existenţa unei prese libere în România -, se întîmpală şi azi să avem campanii mass-media care sunt conduse unor personane. Împotriva unor judecători, procurori, campanii dirijate contra unor oameni politici, oameni de stat sau chiar oameni de cultură - ceea ce este intolerabil, căci campaniile dirijate distrug libertatea presei, atenteazăla separaţia puterilor, putînd afecta şi independenţa justiţiei. Dacă se procedează la formarea opiniei publice prin defăimarea sau calomnierea unor persoane apărătoare ale statului de drept al căror cuvînt contează, evident că statul de drept este afectat.

Vorbind despre aceste campanii dirijate: în România, de multe ori, calomnia se ascunde şi în spatele libertăţii de exprimare, pervertind de fapt acest concept.

Libertatea de opinie şi libertatea presei au funcţii clare: libertatea de opinie este o libertate necesară individului, pentru ca acesta să-şi poată dezvolta personalitatea. Este foarte importantă existenţa unui spaţiu în care individul să poată face schimb de opinii cu alţi indivizi. Concomitent, este foarte important ca aceste idei să poată fi difuzate public, să fie supuse dezbaterii, controlului comunităţii... Dacă însă aceastăo noţiune se foloseşte pentru a răspîndi calomnii, a linşa, a se defăima, a propaga rasism, a da glas violenţei expresive ori pornografiei, nu mai vorbim nici despre libertatea de exprimare, nici despre libertatea presei, în măsura în care se încalcă libertatea altora, a celor calomniaţi, a celor discriminaţi şi agresaţi.

Pînă acum cîţiva ani, în România calomnia era incriminată penal...

Îmi amintesc de o poveste interesantă în legătură cu acest subiect. Cu mai mulţi ani în urmă, prin 2003, Sergiu Nicolaescu mi-a intentat proces de calomnie pentru că m-am declarat sceptic cu privire la talentul său regizoral şi am afirmat, totodată, că a profitat de pe urma regimului comunist, al cărui propagandist a fost. M-a dat, apadar, în judecată, pe mine, pe Emil Hurezeanu, directorul meu de la acea vreme, şi postul de radio Deutsche Welle. A pierdut şi a fost condamnat la plăteaseşă şi daune. După cîţiva ani, revista *Esquire* a vrut să reia acel episod, lînă Sergiu Nicolaescu a pretins în faţa jurnaliştilor că el a fost cel care a cîştigat procesul - un lucru fals, care a determinat înă revista Esquire să nu mai cerceteze chestiunea, de frică să nu fie ea înăşi trimisă în judecată.

Iată cum se poate calomnia, dezinforma şi intimida oameni care fac presă - el ceruse pedeapsa cu puşcăria pentru un material de opinie care îl lesase vanitatea, a pierdut, dar, după ani de zile după ce s-a văzut înfrînt în proces, a recurs la un verdict fictiv şi a reuşit totuşi să intimideze acei ziarişti care, în ciuda asigurărilor mele, nici n-au mai considerat util să investigheze ce s-a petrecut de fapt.

Ca să revin înă la întrebarea dumneavoastră: era şi este o mare exagerare să se incrimineze calomnia în modul în care s-a făcut în România multă vreme, căci prin lege, ziarişti puteau fi trimişi în închisoare pentru opiniile lor - ceea ce intimida presa atît de tare, încît îi îngrădea serios libertatea. Deşi nu sînt deloc pentru impunitatea calomniei - care trebuie pedepsită într-un mod consistent, de pildă ca să nu se mai producă linşaje mass-media, trebuie să facem, pe de o parte, o diferenţă clară între opinii şi răspîndirea de neadevăruri, iar, pe de alta, să nu înăbuşim în faşă fragila libertate a presei, printr-o presiune excesivă asupra ziariştilor.

Care este rolul statului în a asigura o presă liberă?

Statul ar trebui să aibă un interes fundamental în a face loc în Cetate şi a garanta libertatea presei. Un popor nu poate evolua dacă nu are acces la informaţii şi nu are posibilitatea de a discuta liber pe baza acestor informaţii. Statul trebuie să dea informaţii, să nu le ascundă, dacă dacă este vorba realmente despre chestiuni de siguranţă a statului de drept. În esenţă, toate instituţiile statului sînt obligate să dea toate informaţiile pe care le deţin. În aceeaşi ordine de idei, statul, în speţă servitorii naţiunii care-l administrează ca miniştri, precum şi subalternii lor ar trebui să fie implicaţi ori interesaţi să împiedice orice tentativă de cenzură. Apoi, un lucru mai puţin discutat, nu există doar o libertate exterioară a presei în raport cu statul, există şi o libertate interioară, a jurnaliştilor în raport cu editorul său sau cu organul de presă în interiorul căruia îşi face meseria.

Despre ce fel de cenzură vorbim în România?

Cenzura are multe feţe, este, adesea, foarte insidioasă. Foarfeca are varii feţe, politice şi economice. Putem vorbi în egală măsură şi despre autocenzură, acel efect al actelor de intimidare efectuate contra jurnaliştilor de investigaţie. Cînd vedem aceste lucruri, trebuie tras un semnal de alarmă, pentru ca oamenii să înţeleagă şi să ceară să se îndrepte lucrurile, pentru că presa este un temei al statului de drept. Cred că, din acest punct de vedere, România este în acut pericol.

Ce devine o societate fără o presă liberă?

Nu putem vorbi despre o societate liberă, în lipsa unei prese independente. Dacă cele trei puteri ale democraţiei nu sînt controlate de presă, statul de drept se prăbuşeşte. Căci prin dezinformare, prin manipulare, se maschează aranjamente politice şi economice, se „protejează" mita, sistemul se corupe din ce în ce mai mult - şi se corupe în profunzime -, separaţia între puteri începe să dispară, iar în cele din urmă statul de drept cade în colaps. Pentru a împiedica toate acestea, trebuie ca, în primul rînd, jurnalismul de investigaţie să fie mai prezent, pentru că, deşi există, în România acest gen jurnalistic este foarte firav şi periclitat. Cum şi astăzi există cazuri în care baronii locali intimidează în mod programatic ziariştii de investigaţie, nu ne mai simţim faptul că locul de care îl ocupă România în materie de libertate a presei în lume nu este deloc unul bun.

Nu vorbim şi despre o responsabilitate a publicului? Azi ai la îndemînă nenumărate surse din care te poţi informa, din care poţi face o media...

Categoric. Lenea care caracterizează o parte a publicului e criticabilă, ba chiar este intolerabilă pentru că susţine, fie şi indirect, fie şi involuntar, prin pasivitate, tocmai acest gen de presă care calomniază şi dezinformează. Există înă şi explicaţii: oamenii lucrează, se ocupă devreme, merg la muncă, se întorc abia seara acasă, unde dau drumul la televizor şi ascultă ce se vorbeşte pe acolo. Ajungeţi joacă un rol extrem de mare, căci e mai uşor să vezi ştenră, decît să o citeşti. E mai uşor să asimileşi rapid o opinie televizată, chiar dacă e falsă, decît s-o treci, greoi, prin filtrul analizei, să reflectezi asupra ei, să te duci să o verifici într-o gazetă sau pe un site de presă. Totuşi, aceşti oameni, care n-au timp să verifice din mai multe surse o informaţie, au dreptul să fie informaţi corect. Or, azi, anumite televiziuni din România au obţinut un cvasimonopol al informaţiei prin resursele de care dispun şi prin sprijinul politic.

Mai e şi mirajul puterii. Puterea e atrăgătoare, e sexy, oamenii se îndreaptă cu plăcere spre ceea ce îi se pare lor că e un mesaj puternic, care îşi exercită influenţa. În acelaşi timp, îşi spune cuvîntul şi istoria: cantitatea de libertate care a existat, la un moment dat, într-o ţară sau alta, modul în care oamenii au fost educaţi să fie cetăţeni, educaţia civică înăşi - toate sînt extrem de importante pentru a şti ce să ceri de la presă.

Cu cît s-a practicat mai mult „supuşenia" într-un stat, cu atît e mai greu să ai o presă cu adevărat profesionistă - o presă de calitate presupune şi un număr îndeajuns de mare de receptori care depun eforturi în a se informa.

Avem înă şi o presă profesionistă...

După cum spuneam, presa a evoluat mult în România, iar o parte a ei devine din ce în ce mai profesionistă, încercînd să facă faţă valului de presă negativă. Există jurnalişti excepţionali care îşi fac treaba excelent - dar, tocmai pentru a-i ajuta pe aceştia, trebuie să ne delimităm de derapajele presei rele.

Din păcate, presa de calitate are un public restrîns. Iar prin faptul că nu există pîrghii ale statului prin care această presă de calitate să fie ajutată, ea devine din ce în ce mai firavă. Există jurnalişti foarte buni, din păcate pe cale de dispariţie, căci nu există un public suficient de mare, nu există o piaţă de publicitate suficientă pentru a susţine presa pe care o fac. Totul se leagă. Dacă nu există o bază materială suficientă, dacă instituţiile statului nu sînt suficient de puternice - TVR-ul, de pildă, să fie realmente o instituţie de interes public, necesurată, care să dea tuturor acces la opinie şi care să constituie o reală platformă de deliberări şi de dezbateri, şi nu cum este ea azi, o instituţie unde am văzut că se practică restrîngerea libertăţii jurnaliştilor - dacă publicul nu este educat pentru a-şi cunoaşte propriul de a fi corect informat, cu greu putem vorbi despre libertatea presei.

O presă liberă permite şi, mai mult, organizează dezbateri între oameni cu opinii diferite. Avem înă culturа dezbaterii în presa din România?

Democraţia nu e un lucru uşor. Libertatea înăşi nu este dată odată pentru totdeauna. Reclamă o luptă reală, curajoasă, de zi cu zi, pentru ea. Oamenii, dacă nu vor să devină supuşii puterii, dacă vor să fie cetăţeni demni, puternici, au obligaţia să-şi dea cu părerea despre ce se întîmplă în Cetate, să dezbată, să ajungă la o concluzie pe care s-o transpundă prin vot. Altfel nu se poate avansa. Altfel se ajunge la colapsul sistemului. Mulţi înă gîndesc că au lucruri mai importante de făcut decît să se implice.

În România există o mare lacună a reperelor acceptate. Aceste repere există, dar ele sînt contestate grav şi permanent, profund, programatic, astfel încît ajung să poată fi demolate. În ultimii 25 de ani, am fost martor la nenumărate campanii mass-media de demolare a personalităţilor de valoare din această ţară, personalităţi care pot funcţiona ca arbitrii în chestiunile cele mai dificile aflate în dezbatere. Fără aceşti arbitri - repere morale şi intelectuale - dezbaterile nu se pot tranşa.

Discuţiile degenerează în scandal şi haos. Apare „pluralul", pentru că nu mai există instanţe supreme, pentru că am contestat pînă la derizoriu pe cei care sînt sfaturi şi-ar putea ghida şi orienta pe oameni. Este practic un mod de distrugere a oricărei construcţii consensuale.

Nu sînt partizanul democraţiei consensuale de tip elveţian, dar cred că, într-o societate, dezbaterile şi deliberările libere pot şi trebuie să ducă, uneori, la construcţia unui consens naţional. Nu toată lumea trebuie să fie de acord cu toate, tot timpul, dar măcar în anumite chestiuni fundamentale, cum ar fi, de pildă, orientarea ţării, alianţele sale, ar trebui să existe un consens naţional şi arbitrii care să poată fi consultaţi. În sfîrşit, e important ca o masă critică de oameni să ajungă să ştie de drepturi au şi ce valoare au aceste drepturi, ce le aduc ele, de ce şi în ce măsură sînt ele importante. Educaţia e un domeniu critic. Cîţi oameni ştiu, de exemplu, că libertatea presei este unul dintre drepturi fundamentale, mult mai important decît alte drepturi şi libertăţi, şi cîţi îi asumă, conştienţi fiind că de acest act depinde binele societăţii?

a consemnat Stela GIURGEANU

Acest articol face parte din Proiectul "Safety Net for European Journalists" (http://www.balcanicaucaso.org/) şi a fost realizat cu ajutorul Uniunii Europene. Conţinutul acestui articol intră sub responsabilitatea Observatorio Balcani e Caucaso *şi* Dilema veche, *şi nu trebuie considerat că ar reflecta în vreun fel opiniile Uniunii Europene.*

Like 45

REGISTRAŢI-VĂ PENTRU A RECOMANDA

TIPĂRIŢI ARTICOLUL

COMENTARII

TRIMITEŢI PRIN E-MAIL UNUI PRIETEN

RECOMANDAŢI

ABONAŢI-VĂ PRIN RSS

PUBLICITATE

Codrin Liviu CUŢITARU
O noapte dintre ani

Eram amîndoi elevi de liceu (în clasa a zecea, mai precis), iar o petrecere cu medicoaise (de ani terminali, cum ni se spusese) însemna materializarea unui „vis auriu", vorba (intraductibilă) a fetelor de la A.S.I.A., de acum vreo cincisprezece ani.

citiţi

Cu ochii-n 3,14

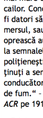

★ Iuţeala automobilelor nu va fi mai mare decît trapul cailor. Conducătorii vor fi datori să încetinească mersul, sau chiar să oprească automobilul, la semnalele agenţilor poliţienesti. Aceştia sînt ţinuţi a semnala conducătorilor excesele de fum." - *Anuar ACR* pe 1912. (R. M.)

★ Printre cele mai la modă nume (rare) de băieţi alese de părinţii cam snobi se numără Nichifor, Adelin, Lorand, Timotei şi Anatole. Le reamintesc pe această cale să aibă în vedere şi numele Glad şi Menumorut. Oare cum ai putea să-i alinţi pe puştiul Menumorut? *Menu?* Sau Numo? (A. F.)

citiţi